

curabunt nuntiare, et si fuerint tradita, summo studio et episcopi adjutorio requirent; quod si qui hanc non voluerint observare fidelitatem et sacramenti fidem, qui* in turribus morantur et munitionibus presunt, servent eas ad presentiam episcopi, donec libere potiatur. Sic factum est sacramentum et sic susceperunt observandum, anno ordinationis regis 17, regni autem 15.

Gedruckt Ernst, Histoire de Limbourg VI, S. 109, aus Langius, Collectio variorum diplomatum et actorum ecclesiae et patriae Leodiensis ex archivis ecclesiae cathedralis ecclesiarum collegiatarum et monasteriorum, damals im Besitz d. Hu. de Lantremange, f. 68'; darnach Duvivier, Recherches sur l'ancien Hainaut S. 413. Eine frühere Ausgabe von Reiffenberg, in Nouv. mémoires de l'académie de Bruxelles 1831 S. 71 N., citiert Arndt, Note zur Ausgabe von Gisleberts chron. Hannoniae, SS. XXI, S. 493, dessen ausführliche Darstellung zu vergleichen ist. Kürzer erwähnen der Sache die Gesta abbatum Lobensium c. 14, ebend. S. 318.

II.

K. Heinrich IV. beurkundet die wiederholte Verurtheilung des Markgrafen Egbert und die Uebertragung seiner Grafschaft Westergo und Ostergo an die Kirche zu Utrecht. 1089, Febr. 1.

In nomine sanctae et individuae Trinitatis Henricus divina favente clementia Romanorum imperator augustus. Regum vel imperatorum persona, sicut inter homines est altissima, ita ad deponendum vel judicandum hominibus est periculosissima. Quod considerantes sancti patres, regum vel imperatorum persecutores sicut Dei ordinationi

a) si qui *E.* Der Herausgeber meint, dass vor si etwas fehle.

resistentes inremediabili penae decreverunt subjacere, altitudini^a reatus comparantes altitudinem vindictae, vix et nonnisi multum penitentibus relinquentes spem veniae in futuro, quam negant^b in praesenti seculo. Quorum sententiam Ekbertus^c quondam marchio non timuit, dum in nostram et depositionem et mortem consilium et auxilium Saxonibus et aliis nos persequentibus dedit, non recordatus, quod noster miles, marchio et consanguineus et, quod majus est, noster juratus fuit. Nos autem consanguinitatis memores simulque pueritiae ejus parcentes, nullam vindictae vicem ei rependimus, sed penitentem statim recepimus et omnia sua quae lege perdiderat ex gratia sibi reliquimus et ne denuo in nos peccaret credidimus. Ille vero hac de spe nos ejecit, quia, mox ut Saxoniam de Roma revertentes intravimus, eundem marchionem, quem praediximus, tanto crudeliorem quanto occultiorem inimicum invenimus. Qui enim nobis venientibus cum exercitu verbis pacificis amicum mentitus fuit, recedente a nobis exercitu, sicut in terra pacificata manentibus statim inimicus indicio Iude^d apparuit, dum nos nil mali timentes imparatos occidere voluit. Quod ubi compertum habuimus, quod faciendum erat fecimus, videlicet nos cum nostris Saxoniam relinquentes ad alia regna nostra transivimus velociterque collecto exercitu copioso, Saxoniam intraturi, prius Duringiam intravimus, ubi congregati principes Saxoniae et Thuringiae et aliorum regnorum in loco qui dicitur Wehemar^e, Ekberti praedicti quondam marchionis omnia bona nostrae majestati^f adjudicaverunt^g, dicentes regni vastatorem et in regno regnantis domini sui persecutorem regni bonis recte privari debere ipsumque a regni finibus persequendum^h fore. Quorum justo iudicio confirmationem astipulantes, bona ejus in nostram potestatem

a) altitudine *M. und* 2. b) negavit 2. c) Egb. 2. *M. immer*.
d) inde *M.* e) Wehemaer 2. f) potestati 2. *M.* g) adiuca-
runt 2. h) proseq. 1.

accepimus^a, de quibus comitatum quendam in Fresia, qui vocatur Westrogowe^b et Ostrogowe, Sancto Martino ad ecclesiam Christi ejusque nomini in Trajecto dicatam sub confirmatione cirographi nostri firmando tradidimus, tradendo confirmavimus, pro amore domini Jhesu ejusque dilecti confessoris Martini et pro petitione ac servitio dilectissimi ac fidelissimi nostri Conradi ejusdem ecclesiae episcopi. Dolens ergo Ekbertus idem quondam marchio se privatum comitatu tanto, penitentia ductus, per principes nostros nobis mandavit multumque supplicavit, ut eundem comitatum sibi redderemus, tali tenore, ut nunquam eum nobis infidelem sentiremus et per eum regni principes dispersos in unitatem cogeremus. Quod ita verum sperantes, comitatum, quem praediximus Sancto Martino dedisse, invito episcopo Conrado reddidimus Ekberto. Cui in Saxonia vel in Duringia commisimus omnia nobis servanda, ut intransibus vel exeuntibus nobis cuncta forent prospera. At ille statim ut de Saxonia exivimus, ad antiquam perfidiam revertitur, omnia nobis impedimenta machinatur. Iterum ergo in Saxoniam reversi sumus, ubi collecti^c principes Ekbertum fugientem nec pro justitia nec pro misericordia satisfacere volentem praescripto iudicio dampnaverunt. Nam Sigefridus, Ottonis quondam ducis filius, Ekbertum ut publicum regni hostem et domini sui imperatoris inimicum persequendum iudicavit. Henricus autem marchio sui aequales, marchia aliisque bonis^d suis privari debere Ekbertum eundem, iudicaverunt, sibi que ablata nostrae potestati assignaverunt^e, praesentibus ibi, videlicet Quintilineburg, regni principibus assensumque praebentibus Hardwigo Mageburgensi^f, Liemaro Hamaburgensi archiepiscopis, Erphone Monasteriensi, Guntero Numburgensi^g, Wolmaro^h Mindensi, Hemezoneⁱ Halver-

a) recep. 2. b) Westergowe et Oestergowe 2. c) c. sumus 2.
d) s. pr. d. b. 2. e) adjudicaverunt 2. f) Madeb. 2. g) Nuinb. 2.
h) Volm. 2. i) Hemesone Halversted. episcopo 1.

stadensi, Utone Hildinesheimensi^a, Wernbero^b Merseburgensi episcopis^c, Roberto Babenbergensi^d episcopo, laicis Diemone, Diederico, Ottone ceterisque fidelibus nostris diversarum dignitatum nomina sortientibus. Sed nos adhuc exspectantes, castella ejusdem Ekberti obsedimus, magis respectu ad nos eum recolligendi quam de nobis repellendi. Ille vero apposuit iniquitatem super iniquitatem, ausus contra nos levare gladium et erecto vexillo nos impugnando, quod Deus permisit in nos et in nostros commisit, qui etiam episcopum et alios clericos trucidavit, quod jam non tantummodo bonis suis, sed etiam vita privari meruit. Unde auferentes ei omnia bona sua sine spe recuperandi, comitatum, quem Ekberto juste ablatum Sancto Martino Trajectensi dedimus, Sancto Martino postea injuste ablatum Ekberto reddidimus, nunc et in aeternum Ekberto justissime ablatum Sanctoque Martino Trajectensi redditum, Conrado Trajectensi episcopo suisque successoribus episcopis perpetualiter tradidimus, ea ratione, ut nullus successorum nostrorum regum vel imperatorum nec nostra ipsissima persona, etiamsi velimus, nullo modo Trajectensi ecclesiae umquam auferre possimus. Cujus rei testem hanc kartam scribi jussimus, quam, ut infra videtur, manu proprio corroboratam nostrique sigilli impressione insignitam omnium seculorum notitiae reliquimus.

Signum domini Henrici tertii Romanorum imperatoris augusti.

Heremannus^e cancellarius vice archicancellarii recognovi.

Data est autem Kal. Febr. anno dominicae incarnationis 1089, indictione 12, anno ordinationis domini Henrici 35, imperii quidem 6. Actum Ratisponae, in Dei nomine feliciter amen.

Gedruckt Mieris, Groot Charterboek der graven van

a) Hildimesh. 1. b) Wernero 2. c) fehlt 2., wo gleich nachher episcopis. d) Babenburgensi 2. M. e) Herm. 2.

Holland I, S. 73, nach zwei Exemplaren; wiederholt Schwarzenberg, Groot Placaat en Charterboek van Vriesland I, S. 68 (Böhmer Reg. 1930; Stumpf 2893); neuerdings von Posse, Codex diplomaticus Saxoniae regiae, 1. Hauptth. 1. Bd. S. 349, nach zwei Copialbüchern. 1) saec. XV in Utrecht, 2) saec. XIV in Hannover. Dem letzteren schliesst sich der Druck von Mieris näher an. Ich bin jetzt Posse im ganzen gefolgt, habe aber nicht geglaubt, die *e* für *ae* und *c* für *t* der späteren Chartulare wiedergeben zu sollen. Da der Possesche Druck ziemlich allgemein zugänglich ist, war ich zweifelhaft, ob ich nicht diese Nummer weglassen sollte, habe sie aber doch beibehalten, weil diese und einige vorhergehende Urkunden die ausführlichsten urkundlichen Nachrichten sind über die Verurtheilung eines Fürsten vor der bekannten Gelnhäuser Urkunde Friedrich I., die wir haben. In der vorhergehenden Urkunde vom 7. Febr. 1086 (Böhmer 1923; Stumpf 2879; Posse S. 344) heisst es:

Ob hujusmodi^a culpam illius comprovinciales tam Saxones quam Thuringi cum ceteris principibus nostris coram nobis ex jure gentium inde sententiam proferentes, ipsum sicut manifestum hostem regni et imperii Romani persequendum^b censuerunt, praedia vero ejus et quae a nobis habuerat beneficia imperiali nostrae ditioni ac potestati adjudicaverunt, und in der Unterschrift:

praesente domni Henrici imperatoris exercitu, mox ut in Egbertum fuerat judicium pronunciatum;

in einer andern vom 3. April 1086 (Böhmer 1923, Stumpf 2880, Posse S. 345):

Ob hujusmodi culpam comprovinciales ejus Saxones et Thuringi praesentibus nobis et principibus nostris in ipsum judicario ordine quaesitam sententiam proferentes, eum sicut manifestum inimicum imperii nostri persequendum^c censuerunt, praedia vero et quae a nobis tenuerat beneficia nostrae ditioni ex jure gentium et consensu omnium qui aderant adjudicaverunt.

a) ejus modi 1. b) pros. 1. c) pros. 2.